

การดำรงอยู่ของวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ของกลุ่มชนชาวไทยเขมร (เขมรถิ่นไทย)
ที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

ณรงค์ฤทธิ์ สุขสวัสดิ์

คุณูปการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาไทยศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เมษายน 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมคุณภาพและคณะกรรมการสอบคุณภาพ ได้พิจารณา
คุณภาพของ องค์กรธุรกิจ สุขสวัสดิ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณภาพ

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประเทิน มหาจันทร์)

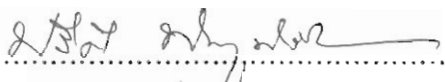

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ)

คณะกรรมการสอบคุณภาพ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จำเริญ กังคะศรี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประเทิน มหาจันทร์)

..... กรรมการ
(ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พิศภูมิวิถิ)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อนุมัติให้คุณภาพฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(ดร. บุญรอด บุญเกิด)

(วันที่...๔... เดือน...๕... พ.ศ. ...๒๕๕๗...)

ประกาศคุณูปการ

คุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้ที่สามารถสำเร็จลงได้ด้วยดี เป็นเพราะความกรุณา รองศาสตราจารย์ ดร. ประเทิน มหาจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และอาจารย์ ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้เสียสละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำชี้แนะ ให้แนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนช่วยจนแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ ซึ่งเป็นการให้คำแนะนำด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งกับความกรุณาของอาจารย์ทั้งสองท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ภารดี มหาจันทร์ ที่เป็นทั้งอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และเป็นครูที่ประเสริฐที่สุด ที่คอยสั่งสอนผู้วิจัยให้มีวิธีการคิดทั้งด้านการใช้ชีวิตและเรื่องเกี่ยวกับวิชาเรียน ซึ่งผู้วิจัยเคารพนับถือประหนึ่งเป็นมารดาของผู้วิจัยอีกท่านหนึ่ง

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ ไพโรจน์ สุขสวัสดิ์ คุณแม่ไพรัช พูลขำ ที่คอยสนับสนุนผู้วิจัยในทุก ๆ ด้านทั้งเงินทุนเพื่อใช้ในการศึกษาเล่าเรียน และเป็นกำลังที่อย่างดีเสมอมา รวมทั้งยังต้องคอยอดทนกับความไม่ได้เรื่องของบุตรคนนี้

ขอขอบคุณกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุก ๆ ท่าน ในพื้นที่ตำบลหนองตากง ตำบลเทพนิมิต และตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรีที่ยอมเสียสละเวลาให้ข้อมูลกับผู้วิจัย ทั้งที่กล่าวถึงและไม่ได้กล่าวถึงในงานวิจัยนี้ ซึ่งถือได้ว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีบุญคุณอย่างยิ่งใหญ่กับผู้วิจัย

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ธวัช ปุณโณทก (ผู้ล่วงลับ) ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งองค์ความรู้ด้านไทยศึกษาและองค์ความรู้ทางวิชาการด้านอื่น ๆ ให้กับผู้วิจัยอย่างดีเสมอมา รวมทั้งยังเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง และวางกรอบในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยถือว่าการได้เป็นศิษย์ของอาจารย์ธวัชนั้นเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดในชีวิต ผู้วิจัยจะขอจดจำช่วงเวลาดี ๆ ที่ได้มีโอกาสเป็นศิษย์ไปตลอดช่วงอายุของผู้วิจัย

ผู้วิจัยหวังว่าคุณค่าและประโยชน์ของคุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์กับบุคคลที่ได้กล่าวมาข้างต้นและบุคคลท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึง ถ้าคุณฉันทิพนธ์นี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับการแสดงความคิดเห็นจากทุก ๆ ท่านด้วยความเต็มใจอย่างยิ่ง

ณรงค์ฤทธิ์ สุขสวัสดิ์

52810087 : สาขาวิชา : ไทยศึกษา : ปร.ด. (ไทยศึกษา)

คำสำคัญ : ชาวไทยเขมร / เขมรถิ่นไทย / วิถีชีวิต / ประเพณี / พิธีกรรม / ความเชื่อ / จันทบุรี

นรลักษณ์ สุขสวัสดิ์ : การดำรงอยู่ของวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ของกลุ่มชนชาวไทยเขมร (เขมรถิ่นไทย) ที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี (THE EXISTENCE OF THE WAY OF LIFE, TRADITIONS, RITUALS AND BELIEFS OF THAI – KHMER ETHNIC GROUP AT PONGNAMRONG DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมคุณภาพ : ประเทิน มหาจันทร์, กศ.ด., ชัยณรงค์ ศรีมันตะ, Ph.D., 373 หน้า. พ.ศ. 2557.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ศึกษาวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ศึกษาสถานภาพและบทบาทของประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเขมรในพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแนวทางคิดชนวิทยา ผลการศึกษาพบว่าชาวไทยเขมรในพื้นที่ศึกษาเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์เขมรแบบเดียวกับกลุ่มชาวเขมรที่อาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชา และพื้นที่อีสานตอนใต้ กลุ่มชนอาศัยอยู่ก่อนจะมีการขีดแบ่งพรมแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ที่ได้แบ่งความเป็นพี่น้องทางชาติพันธุ์ออกเป็นสองกลุ่ม ตัดขาดวัฒนธรรมที่มีอยู่ร่วมกันจนเกิดปรากฏการณ์ถอยห่างทางวัฒนธรรมระหว่างสองกลุ่มชน

วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวไทยเขมรจะเป็นวิถีแบบชาวชนบทที่เรียบง่าย อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหมู่บ้าน เป็นสังคมมิตรไมตรีที่ทุกคนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาในการสื่อสาร ศาสนะตาที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจที่ชาวชุมชนศรัทธาเคารพนับถือ ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเขมรจะมีอยู่หลากหลายรูปแบบทั้งที่เกี่ยวกับวงรอบชีวิต เช่น กรูกำเนิดที่เชื่อว่าทุกคนที่เกิดมาจะเทพเจ้าประจำตัวมาทำหน้าที่ปกป้องและพิธีไอ้จี่วะที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เป็นการรักษาพยาบาลที่ใช้ความร้อนของไฟมาเป็นเครื่องมือในการรักษา พิธีตามความเชื่อที่เกี่ยวกับชุมชนเช่นพิธีกรรมแซนควาย ที่ประกอบขึ้นเพื่อเช่นสรวงเจ้าที่ไร่นาที่คอยปกป้องไร่นา พิธีกรรมตามความเชื่อที่เกี่ยวกับความเป็นมงคลต่อชีวิต เช่น พิธีแกครัวะที่ประกอบขึ้นเพื่อเป็นสะเคาะเคราะห์ เป็นต้น การดำรงอยู่ประเพณี พิธีกรรมตามความเชื่อที่มีสามลักษณะคือคงอยู่แต่ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะกับวิถีชุมชน เลือนหายเหลือเพียงเรื่องเล่า และประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน พิธีกรรมและความเชื่อมีบทบาทต่อความเป็นชุมชนอย่างมากในการขัดเกลา กล่อมเกลากลุ่มชนในระพุดปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่เป็นมาตรฐานของสังคม

52810087: MAJOR : THAI STUDY ; Ph.D. (THAI STUDY)

KEYWORDS: THAI – KHMER / WAY OF LIFE / TRADITIONS / RITUALS / BELIEFS
/ CHANTHABURI

NARONGRIT SUKSAWAT: THE EXISTENCE OF THE WAY OF LIFE,
TRADITIONS, RITUALS AND BELIEFS OF THAI – KHMER ETHNIC GROUP AT
PONGNAMRON DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE. ADVISORY COMMITTEE:
PRATAN MAHAKHAN, Ed.D., CHAINARONG SRIMONTA Ph.D. 373 P. 2014.

This research aimed to study settlements, historical development, way of life, traditions, rituals and beliefs of the Thai-Khmer ethnic group at Pongnamron District, Chanthaburi province. The methodology of qualitative research in folklore used for data collection. The research revealed that the Thai-Khmer group at Pongnamron district, Chanthaburi province are the ethnic group same as the Khmer who live in Cambodia and Southern Isan of Thailand. The previous living has divided their brotherhood into two groups, that separate the culture and cut off the existing between them.

The ways of life of the Thai-Khmer group in mentioned area are simple; they are friendly, live together in the village and have Khmer language for the communication among them. They pay respect to is “San Na Ta” the shrine of their ancestor located in central of village. Also, they have various forms for their traditions, rituals and beliefs. For example, they believe in “Kru Kamnurd” everyone is born must have their personal god to protect. “Ooj Pua” is their identity; it is special treatment by using fire for medication. “San Kwai” is ritual to sacrifice guardian spirit of paddy field. Moreover, there is a tradition for life sacred “Kae Krua” to exorcise. The existence of the traditions, rituals and beliefs are three characteristics. First, it is preserved and to be modified to suit their community. Second, it is disappeared and remain the narrative. The last, the invention to reflect community. The rituals and beliefs have great influence to the community in order to refine the members according to the norms of society.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
คำถามหลักการวิจัย.....	10
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	10
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	11
ขอบเขตการวิจัย.....	12
ระเบียบวิธีการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
นิยามศัพท์ปฏิบัติการวิจัย.....	36
จริยธรรมการวิจัย.....	37
2 ภูมิหลังชาติพันธุ์เขมร.....	38
ความเป็นมาของชาติพันธุ์เขมร.....	38
ชาติพันธุ์เขมรกับแผ่นดินไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา.....	46
ชาติพันธุ์เขมรกับแผ่นดินไทยสมัยกรุงธนบุรี.....	65
ชาติพันธุ์เขมรกับแผ่นดินไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์.....	67
3 วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชาวไทยเขมร.....	87
ระบบสังคมและเศรษฐกิจ.....	87
เรือนอยู่อาศัยและภาษา.....	93
อาหารและการแต่งกาย.....	100
การรักษาโรคและยาสมุนไพร.....	110
การละเล่น.....	121

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเขมร.....	129
ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับวงรอบชีวิต.....	129
ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาและชุมชน.....	187
ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อเพื่อความเป็นมงคลต่อชีวิต.....	228
5 สถานภาพ บทบาทและการดำรงอยู่ของประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเขมร....	266
สถานภาพของประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ.....	266
บทบาทของประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ.....	284
การดำรงอยู่ของประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ	295
6 บทสรุป	307
สรุปผลการวิจัย	307
อภิปรายผลการวิจัย.....	325
ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	331
บรรณานุกรม.....	333
ภาคผนวก.....	340
ภาคผนวก ก.	341
ภาคผนวก ข.	359
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	373